

SURVIVAL

KIT 29.4 -
30.8 2026

Kalmar konstmuseum

SURVIVAL KIT

Vi ansåg att den holländska tulpanmanin – när en hel nation kollapsade på grund av tulpanlökar – var vansinnig, medan vi jobbade ihjäl oss för datorlagrade uppgifter i tron om att molnet och dess servrar skulle vara eviga. Agri Ismail, *Hyper* (2024)

Survival Kit är en del av *Smålandstriennalen: Oro – konst, beredskap och motstånd* och produceras i samarbete med Linnéuniversitetet inom ramen för det tvärvetenskapliga forskningsprojektet *Hope-making: Att nära det positiva motståndets kulturer*. Ett pilotprojekt finansierat av Fakulteten för konst och humaniora vid Linnéuniversitetet, i samarbete mellan forskningsklustret för ekologi, kultur och kolonialitet (ECCo) vid LNU, UNESCO professuren i Heritage Futures och externa forskare som arbetar med föreställningar och historier om hopp. Forskare i projektet, Johan Höglund, Emily Hanscam, Cornelius Holtorf och Gustav Wollentz, bidrar med fördjupande texter till *Survival Kit*.

Jordkällarens historia i Sverige sammanfaller med att potatis började odlas i större skala. Den närings- och fiberrika grödan hade i början av 1800-talet blivit en viktig del av kosten, och jordkällaren var ett svar på behovet av att lagra stora mängder av den frostkänsliga knölen. Men det var inte bara hunger som drev på odlingen utan också brännvinstörsten. Potatis visade sig vara en bra råvara som alternativ till spannmål när den inhemska spannmålsodlingen inte räckte till för både mat och brännvin. Under 1900-talets mitt går jordkällaren sedan in i modernitetens skymningsland.

I en orolig tid har jordkällarens funktion att förvara och skydda fått ny aktualitet. I utställningen *Survival Kit* prövas jordkällaren som en slags tankemodell. Vad behövs och vad kan lagras i en jordkällare? Går det att lagra hopp, bunkra motstånd och se jordkällaren som en form av

kapital? Ett kapital som står solitt och som är svårt att uppskatta värdet av? Om vi lagrar konst i jordkällaren, kan då jordkällaren vara en resurs för att undersöka och underhålla idéer, kunskaper och det fria tänkandet?

Modell av Elder's Hill (2013), som visas i *Survival Kit*, handlar konkret om jordkällaren. Modellen gjordes till en utställning på Kalmar konstmuseum och avbildar det riktiga *Elder's Hill*, ett samarbetsprojekt mellan konstnärskollektiven M12 (USA) och Ölandsbaserade Kultivator, som drivs av Mathieu Vrijman och Malin Lindmark Vrijman. *Elder's Hill* byggdes i Dyestad, Öland, och bestod av två huvuddelar: en jordkällare och ett utomhusklassrum med ett 70 år gammalt fallet träd. Verket var en plats för socialt lärande, utbyten, och undervisning och arbetsättet är typiskt för Kultivators konstnärliga praktik. Kultivator har sedan starten 2005 verkat som en experimentell plattform för möten mellan samtidskonst och jord- och skogsbruk. I över 20 års tid har de bedrivit ett eget slags universitet, praktiskt och teoretiskt.

Till *Survival Kit* har Kultivator gjort det helt nya verket *Hope Studio*. Även det utgår från jordkällarens förvarande och bevarande egenskaper. Installationen kan beskrivas som en slags arbetsplats byggd av ask och ek. Här bjuds utställningens besökare in att tänka kring hopp och oro.

Kultivator är ute efter, så som de själva uttrycker det, att kultivera hopp.

1886 arbetar Kalmarbördiga Christine Sundberg (1837–1892) i sin ateljé i Paris och i *Stilleben* har hon omsorgsfullt målat ett knippe selleri, fem äpplen, tre ägg och tre gula lökar. I mitten är placerat en uppskuren bit pumpa. Den lyser nästan som en sol, med kärnhuset synligt med sina stora frön. Pumpan kan symbolisera överflöd och rikedom, skördetid och övergång mellan sommar och vinter. Från museets samling visas även *Sättpotatis* av Anders Lindgren (1933–2018), född och verksam i Vimmerby. Lindgren var känd för sina vardagsnära, anspråkslösa motiv, här en kopparbytta fylld med sättpotatis. I släktskap med Anders Lindgrens motivval visas även ett verk av Sven Ljungberg (1913–2010). Han föredrog att arbeta nära både människor och natur, gestaltat genom otaliga motiv från framför allt Småland och på Öland. Sven Ljungberg var inte främmande för att skildra det arbete som jorden kräver. I *Blomkålslandet*, målad under en resa i Italien 1982, är det en varm dag ute på ett fält, där kropparna gör sitt arbete.

2022 var den ryska konstnären Pavel Otdelnov i Sverige och under sin vistelse ställde han ut en serie akvareller på Kalmar konstmuseum. *The Field of Experiments* visar ett öde och dystopiskt landskap och kom till under mars – april

2022 som en reaktion på Rysslands invasion av Ukraina. Pavel Otdelnov, som numera bor i London, har fortsatt att tematiskt arbeta med *The Field of Experiments* och har visat serien i flera utställningar. Tre av verken, reproducerade som grafiska blad, donerades till museets samling. Fyra år senare och kriget pågår ännu.

När Linda Persson, baserad i Småland sedan 2021, påbörjade sitt arbete till *Survival Kit* fick hon se Pavel Otdelnovs verk och fann bilderna smärtsamma, men samtidigt fascinerande med sina skarpa horisontlinjer. Kanske har det med känslan av oändlighet en horisontlinje ger oss? Mötet med *The Field of Experiments* inspirerade henne att via verket *System*, föra en dialog med seriens verk *Checkpoint*, *Wall* och *City*. I *Survival Kit* visar Linda Persson även det nya keramiska verket *Jordmörk*. Skulpturen är öppen för tolkningar och låter sig upptäckas från flera olika håll. Det gäller även *System* där är en av många detaljer är att publiken under utställningens gång kan följa en kanonkulas långsamma erosion tillbaka till järnstoft. Vatten pumpas genom en keramisk cirkelrund skulptur där Linda Persson har haft en kvarnsten i åtanke med referenser tillbaka till egyptisk mytologi.

Genom att kombinera verk från museets samling med nya installationer tittar *Survival Kit* närmare på konstnärliga strategier för att möta samtidens

och framtidens utmaningar. Här visas verk från 1886 till 2026 som i motiven, den konstnärliga praktiken, eller både och, utgör grunden för vår existens: mat, vatten, odlingsbar jord, kunskap och självständighet.

Sara Hemmingsson
curator

ATT GÖRA HOPP

I. Bunkermentalitet

Du kan köpa din egen bunker idag, i Sverige eller utomlands. När nästa pandemi, eller världskrig, eller naturkatastrof, eller alla dessa saker samtidigt utspelar sig, är tanken att bunkern erbjuder åtminstone en tillfällig tillflykt. I några delar av världen är bunkern en lukrativ handelsvara och prepping en livsstil. Världens rikaste människor bygger också skyddsrum, men deras är på tropiska öar, långt ifrån framtida krigszoner. Vanliga människor får klara sig med ett hål i marken, vatten på flaska och frystorkad mat.

Det är inte konstigt att vi är rädda för framtiden. Ekonomen Adam Tooze och klimatforskare som Johan Rockström menar att vår planet inte bara upplever en ekonomisk kris, en klimatkris, en geopolitisk kris, en matkris och en energikris, utan en kombinerad *polykris* som består i ett överflöd av sammanfogade kriser. Dessa kriser är orsakade av liknande processer, de stimulerar varandra, och ingen går att lösa utan att samtidigt lösa de övriga. Men få statshuvuden verkar intresserade av att ta sig an denna utmaning och domedagsklockan som forskare inom kärnteknik skapade efter andra världskriget står just nu på 90 sekunder innan den midnatt som markerar civilisationens slut.

Det är svårt att vara hoppfull i denna värld. Vi doomscrollar på våra telefoner eller slukar Netflixserier som transporterar oss till världar där allt fortfarande står rätt till. Göteborgs konstmuseum visar en utställning kallad *Apokalyps: Från yttersta domen till klimathot*, och discussionsforumet *r/collapse* på Reddit listar skeenden som antyder att den värld vi lever i redan är förlorad. På bio och i boklådor är den postapokalyptiska berättelsen högsta mode. Städer ödeläggs av utomjordingar eller enorma monster, och zombier springer längst gatorna på jakt efter någon att äta upp.

Psykiatrikern Lise Van Susteren har föreslagit en ny diagnos för vår samtid: pretraumatiskt stressyndrom. Människor (särskilt i USA och delar av Europa) upplever trauma innan det faktiskt skett. Denna typ av stressyndrom orsakas av en allmän känsla av att det globala samhället rör sig obevekligt mot trauma, som ett tåg mot ett brått på rälsen. Vi kan inte stoppa tåget och vi kan inte laga spåret. Det enda vi kan göra är att vänta på den fruktansvärda kraschen.

Det faktum att trauma orsakat av global uppvärmning, ekonomisk kris, krig, ojämlikhet och andra aspekter av polykrisen länge varit en del av livet i många andra nationer, från Sudan till Palestina och urfolksamhällen i Amazonas, gör denna känsla av hopplöshet och oundviklighet

än starkare. Ändå finner internationella organisationer som FN det allt svårare att arbeta och hitta finansiering. Regeringar i många länder investerar istället i bunkrar, gränser i och ammunition, med krig och kris i kikaren. Bäst att vara på den säkra sidan. Vi kan inte rädda framtiden, men vi kan kanske säkerhetsställa nuet.

Detta är bunkermentalitet. Bunkern är en plats, men den är också ett sätt att vara i världen som föreställer sig att vi kan vara utanför världen. Bunkern är ett sätt att ge upp på världen och på gemenskap. Den är vad som återstår när det inte finns något hopp kvar. Den är vad som återstår när hoppet som idé förlorat sin mening.

II. Att göra hopp

Jordkällaren är ingen bunker. Den är inte ett rum där människor gömmer sig, utan en plats där frön och rotfrukter vilar och utvecklas. Att gräva en jordkällare och fylla den med matvaror som potatis, palsternacka och inlagd kål och morötter är att delta i en typ av gemensamt skapande av liv som inbegriper människor, växter, djur och essentiella och livsgivande bakterier i ett cirkulärt kretslopp. På så sätt är jordkällaren en framtidsytande, hoppfull praktik som ser fram emot vår och sommar, snarare än apokalypsens eviga vinter. Jordkällaren ser inte fram emot allt-

ings slut, den ser fram emot nästa sommar och nästa skörd, i en livsrytm bestående av liv och förnyelse som obevekligt sträcker sig in i framtiden.

Att bygga en jordkällare är långt ifrån den enda praktiken som står emot de mörka visionerna som erbjuds av Hollywood eller av politiker som förklarar nödlägen som endast kan hanteras genom byggandet av starkare gränser eller nya arméer. Hopp är en känsla, men det är också något människor kan göra. Museer, författare, filmskapare, poeter, musiker och andra kulturella aktörer kan delta i skapandet av hopp.

Idén att kulturarv är ett oföränderligt ting som måste bevaras till varje pris är, i bästa fall, en nostalgisk längtan efter en förlorad era, och i värsta fall en sorts bunkermentalitet. Ett sätt att undvika detta perspektiv är genom kulturarvsframtidens lins. Den frågar: vilken framtid eller framtider bevarar vi kulturarv för? Och vilket arv kan hjälpa framtida generationer att lösa viktiga utmaningar. Det sämsta sättet att tänka på det förflutna är att föreställa sig det som en oundviklig uppgång och fall, som om historien är tvingad att följa imperiemodellens paradig. Detta är en historia och ett arv som bara erkänner segrare och förlorare. De som bygger jordkällare är sällan omnämnda.

I litteraturen finns en ny genre som kallas hopepunk. Den föreställer sig framtider där människor i olika delar av världen har lyckats stå emot bunkermentalitet. Dessa människor möts ofta av kriser, men de lyckas etablera framtider bortom dessa kriser. I Kim Stanley Robinson's roman *The Ministry for the Future* från 2020 dör miljoner på grund av global uppvärmning och svåra geopolitiska kriser. Men ur dessa kriser skapas en ny internationell enhet, och ett intensivt samarbete över nationsgränser förändrar det rådande systemet i grunden. Det är en av många berättelser som inte ser framtiden som en långsam krypgång mot alltings slut. I hopepunk kan hjälten vara den person som finner nya vägar, men det kan lika gärna vara någon som gräver en källare.

Sådana kulturarvspraktiker och sådana berättelser är inte eskapism. De låtsas inte som om polykrisen inte existerar. De som gräver en jordkällare, eller skriver en hopepunk-roman, eller ser kulturarv som något transformativt, eller som går in i källaren, läser boken, eller anammar nya kulturarv, ignorerar inte de kriser som omger oss. Att göra hopp under en tid av kriser är inte att negligera krisen, det är att föreställa sig sätt som krisen kan lösas på.

Sådana föreställningar är ett överlevnadskit för människor som låter sig begravas under en

framtidsvision av ofrånkomligt trauma och social kollaps. Vi kan välja att se framtiden i termer av förnyelse, tillväxt och avsiktligt hopp. Vad vi väljer att se och göra i vår nutid, kan mycket väl bli vår framtid.

Johan Höglund
professor i engelsk litteratur,
Linnéuniversitetet

Emily Hanscam
forskare i arkeologi,
Linnéuniversitet

Cornelius Holtorf
professor i arkeologi,
Linnéuniversitetet

HOPP OCH KULTURARV I DYSTOPINS ERA

Vad betyder hopp i en tid som präglas av hopp-löshet? Vilken roll kan kulturarvet spela för att finna just hopp? Som forskare i arkeologi och kritiska kulturarvsstudier på Linnéuniversitetet började jag intressera mig för relationen mellan kulturarv och hopp i en tid där framtiden ofta presenteras som en dystopi. De många kriser som dominerar vår samtid tycks så gigantiska och komplexa, likt stora berg vid horisonten.

Jag började fundera på vad som händer med vår relation till framtiden när så få hoppfulla alternativ till dagens status quo presenteras som möjliga? När framtiden redan tycks vara avgjord för oss?

Eller kanske ännu värre: när apokalypsen inte ens positioneras i en tänkbar framtid utan mitt ibland oss.

Jag började utforska vad filosofer som Slavoj Žižek, Ernest Bloch och Byung-Chul Han skrivit om hopp. Några meningar från Slavoj Žižek fick mig att reflektera:

All our futures are stillborn. The true utopia is the belief that a new world order able to cope with our crisis, from the decaying environment to global war, will gradually emerge from the options that are available today. But this will not just happen without our intervention and en-

gagement. What Theodor Adorno wrote decades ago – 'nothing but despair can save us' – is today more true than ever. This doesn't mean that we should just sit back and hope – we should act in all possible ways, even without hope. Slavoj Žižek, *Against Progress* (2025)

Orden grep tag om mig. Vi kan inte bara luta oss tillbaka och hoppas, vi måste agera, även utan hopp. Samtidigt undrade jag om det verkligen är så? Är hopp inte mer meningsfullt än att luta sig tillbaka i soffan medan omvärlden brinner? Kan inte hopp vara just att stirra hopplösheten i ansiktet, att inte vända bort blicken?

Jag riktade min uppmärksamhet mot filosoferna Ernst Bloch, som skrivit *The Principle of Hope*, och Byung-Chul Han, som skrivit *The Spirit of Hope*. Hos dem kommer två typer av hopp fram: ett som är svagt och passivt, såsom det Žižek hänvisar till ovan, och ett annat som däremot är aktivt och starkt. Inneboende i den starka typen av hopp ligger en beslutsamhet att agera, en kraft som inspirerar människor till handling. Ernest Bloch gör en distinktion mellan *wishful thinking* (passivt hopp) och *will-ful thinking* (aktivt hopp). Bara den sistnämnda kan leda till positiv förändring. Enligt Byung-Chul Han agerar vi eftersom vi

hoppas. Från det perspektivet är alltså alla handlingar otänkbara utan hopp.

Plötsligt hittade jag en ingång som fann resonans hos mig. Men vad har detta med kulturarv och arkeologi att göra?

Naturligtvis kan vi inte återskapa det som varit. Det finns inga fornstora dagar att romantisera, eftersträva eller rekonstruera. Det är bara eskapism, i bästa fall baserat på en sorts naiv optimism och i värsta fall en unken nationalism. Nej, kulturarv ger inte upphov till hopp genom det hopplösa försöket att återuppbygga det som varit. Snarare ligger det hoppfulla i kulturarvet i hur det pekar på att saker och ting kan utvecklas på väldigt många olika sätt. Att det är upp till oss att agera i relation till det liv och den framtid vi önskar oss. Även en framtid som kan tyckas helt osannolik kan bli verklighet. Dessa perspektiv kom fram tydligt i den inflytelserika boken *The Dawn of Everything* från 2021, av arkeologen David Wengrow och antropologen samt anarkisten David Graeber. Deras bok täcker den mänskliga historien och omkullkastar många av de myter om en förutsägbar och linjär utveckling som vi länge brottats med inom arkeologin och antropologin.

Den mänskliga historien är ingen linjär berättelse från punkt A till B. Nej, det är inte ens en berättelse i singular. Det är en oändlig mängd berättel-

ser som går åt alla möjliga håll. Och de flesta av dessa berättelser kan ses som ofullständiga, eller som historier där epilogen skrevs alldeles för tidigt: mitt i en mening, mitt i ett andetag.

Kulturarvet bär på drömmar som aldrig infriades, utopier som förblev orealiserade. Kulturarvet är fyllt av *det-som-kunde-ha-varit*. Men just i det som aldrig blev av finns det också hopp om förändring.

Jag anser att vi behöver bli bättre på att använda kulturarvet på ett annat sätt än vi vanligtvis gör: inte som en karta eller som en kompass mot en bättre framtid. Nej, snarare som inspiration för att föreställa oss vilket handlingsutrymme vi har för kreativ handling och positiv förändring.

Ja, allt oftare inser jag att de berättelser som kommer fram genom kulturarvet är narrativ om att alternativ alltid är möjliga. Jag närmar mig detta som något grundläggande hoppfullt, eftersom det visar att inget är förutbestämt.

Att dystopin inte är given.

Gustav Wollentz

doktor i arkeologi och universitetslektor
i kritiska kulturarvsstudier på Linnéuniversitetet

SURVIVAL KIT

Kultivator > Anders Lindgren >

Sven Ljungberg > Pavel Otdelnov >

Linda Persson > Christine Sundberg

Kalmar konstmuseum